

dt.ua/ECONOMICS/vitrati-na-antikorupejnyi-organi-v-2017-roci-zrostut-u-dva-razi-derzhbyudzet-228811.html

2. Viktor Shokin pidpysav nakaz pro utvorennja Specializovanoi' antykorupcijnoi' prokuratury / Upravlinnja zv'jazkiv iz gromads'kistju ta ZMI General'noi' prokuratury Ukrainy, 22.09.2015. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.gp.gov.ua/ua/news.html?m=publications&t=rec&id=162533>

3. Zakon Ukrainy «Pro zapobigannja korupcii» [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/print1519460965544236>

4. Zakon Ukrainy «Pro Nacional'ne antykorupcijnne bjuro» [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>

5. Zakon Ukrainy «Pro prokuraturu» [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1697-18/print1519460965544236>

6. Zakon Ukrainy «Pro sudoustrij i status suddiv» [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>

7. Zvit pro dijalt'nist' Nacional'nogo agentstva z pytan' zapobigannja korupcii' za 2017 rik. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: https://nazk.gov.ua/sites/default/files/dodatok_2_zvit_pro_diyalnist.pdf

8. INDEKS KORUPCII' CPI-2014. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-korupciji-cpi-2014/>

9. INDEKS KORUPCII' CPI-2015. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-korupsiyi-cpi-2015/>

10. INDEKS KORUPCII' CPI-2016. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-korupsiyi-cpi-2016/>

11. INDEKS KORUPCII' CPI-2017. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-korupsiyi-cpi-2017/>

12. Oficijnyj sajт NABU [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://nabu.gov.ua>

13. Oficijnyj sajт NABU [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://nabu.gov.ua/2016>

14. Oficijnyj sajт NABU [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://nabu.gov.ua/2017>

15. Proekt zakonu pro Vyshhyj antykorupcijnnyj sud [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63218

16. Rezul'taty opytuvan' Fondu «Demokratychni iniciatyvy» imeni Il'ka Kucheriva [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://dif.org.ua/article/korupsiya-u-povsyakdennomu-zhitti-ukraintsiv-za-shcho-daemo-khabari-komu-i-chomu345654>

17. Try roky NABU [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://nabu.gov.ua/novyny/try-roky-nabu-ponad-500-sprav-u-roboti-mayzhe-130-u-sudi>

18. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 16 kvitnja 2015 roku №218/2015 «Pro pryznachennja A. Sytnyka Dyrektorom Nacional'nogo antykorupcijnogo bjuro Ukrainy» [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/218/2015>

Voitenko Yu. M., Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Department of Political Science, Hryhorii Skovoroda Pedagogical University of Perejaslav-Khmelnytskyi (Ukraine, Perejaslav-Khmelnytskyi), Polistnicht@gmail.com

Features of anticorruption policy in Ukraine: institutional and functional dimension (2014–2017)

This article reviews the dynamics of the anti-corruption policy in Ukraine through the prism of the institutional and functional sphere of activity. The period covers the arrival of a new (post-revolutionary) power in Ukraine in 2014 and the latest data on indicators of corruption measurement. The correlation between expenditures on newly created anti-corruption bodies and the «Corruption Perceptions Index» is being processed, according to Transparency International.

Keywords: corruption, anticorruption authorities, institutions, state, rating, law, prosecutor's office, court, government, points, place.

* * *

УДК 323.2

Осадча І. А.,

адвокат, старший викладач кафедри соціології, філософії і права, Одеська національна академія харчових технологій (Україна, Одеса), pravnic@ukr.net

ПАРЛАМЕНТСЬКІ ВИБОРИ В УКРАЇНІ: ТРУДНОЩІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ ГРОМАДЯН

Представлено теоретичний підхід до проблеми розширення політичної участі громадян України. Дане питання розглянуто у ракурсі проведення парламентських виборів. Запропонований підхід забезпечує виявлення специфіки розвитку демократичних процесів на основі врахування факторів розширення громадської участі, виділених М. Ліпсетом. Вони постають важливими умовами накопичення критичної маси демократизації суспільства. Проблема демократичної участі розглядається в статті як протиріччя між наявною динамікою політичних процесів та ефективним просуванням на шляху до побудови демократії в Україні. У статті автор науково обґрунтовує парадоксальну роль опозиції, а також формулює головний висновок – в країні поки що не склались сприятливі умови для реального зростання політичної участі громадян. Серед негативних факторів виокремлено суперечливий характер урбанізаційних процесів, які поєднуються з активною міграцією населення. Крім того, відсутність ефективного виборчого законодавства не дозволяє суспільству швидко реформувати існуючу політичну систему. Однак розповсюдження демократичних уподобань громадян усе більше діє на політичну ситуацію в країні, що дає надію на значні зміни у найближчій перспективі.

Ключові слова: політична участь, парламентські вибори, опозиція, розповсюдження демократичних ідей.

Теоретичне осмислення переходу посттоталітарних країн до демократичного устрою виступає актуальним викликом для сучасних вчених. Цей виклик набирає ще більшої гостроти за урахування тієї обставини, що не усяди даний перехід відбувається успішно. Україна в цьому ракурсі є чи не найбільш показовою. Не дивлячись на серйозний потенціал наша держава вже більше двадцяти років після колапсу комуністичної системи переживає серйозні труднощі перехідного періоду. Дослідження вищезазначених проблем є надзвичайно важливими для розуміння механізму функціонування сучасної моделі суспільного буття і для передбачення тих чи інших соціально-політичних і культурно-історичних наслідків з урахуванням накопиченого обсягу теоретичних знань. Демократичні завоювання останнього часу в Україні досить слабкі і існує можливість скочування соціальної системи до авторитаризму або й тоталітарного ладу, в якому форми і прийоми тоталітарної (або авторитарної) соціально-культурної побудови суспільного життя можуть, звичайно, набувати більш цивілізованого вигляду, але залишаються за своєю природою механізмами придушення людської спонтанності і примусу особистості до деструктивних форм існування.

Проблема участі громадян в політиці нерозривно пов'язана з виникненням конституційної держави та розвитком демократії. Разом з тим, незважаючи на значний політичний досвід сучасних демократій і дослідницької традиції, пояснення політичної участі громадян залишається одним з найбільш дискусійних. Теорії демократичної участі, трактовуються як громадянський обов'язок, як ознака політичного здоров'я, як кращий метод забезпечення, обліку індивідуальних інтересів в політичному процесі.

Політична участь громадян виступає єдиною основою суспільно-політичного розвитку суспільства, трансформації його з одного стану в інший.

Фундаментальні теорії політичних виборів були побудовані таким відомими політологами як І. Гердер, Б. Берельсон, У. Макфрі, Б. О'Дей, У. Адамс, В. Гер'є, Г. Алмонд, С. Верба, Ч. Є. Меріам, Х. Ф. Госпел, С. Райт, Л. Уайт, П. Лазарєфельд, Е. Кембелл.

Вищеозначеною темою займаються низка сучасних українських дослідників: В. Я. Малиновський, О. М. Мостіпан, М. М. Антонович, Н. В. Корнієнко, І. О. Кресіна, Є. В. Перегуда, Є. В. Телуха, Г. М. Мазуренко, В. А. Шубенко, Ю. Б. Ключковський, В. С. Журавський, М. І. Росенко, А. Ф. Руденко, О. В. Колесников, І. О. Поліщук та інші.

Український науковець В. Климчук вивчив проблему пасивності громадян України у суспільно-політичному житті. Він дійшов висновку, що дане явище зумовлено низькою політичною ефективністю виборчих технологій. Певну роль, на його думку, відіграє падіння інтересу населення до політики та недостатня політична компетентність громадян. В країні фактично наростає розчарування, яке виникло у пересічних виборців на основі отриманого ними досвіду політичної участі, коли їх активні політичні дії не давали очікуваних результатів [1].

Дослідник А. В. Савков дослідив тему реалізації виборчих прав громадян як засобу розвитку їх творчого потенціалу та виявив, що відсталість та нерозвиненість виборчих компаній, їх зосередженість на задоволенні партійних амбіцій є свідченням неможливості реалізації реального потенціалу громадян [2].

Науковці О. Кулеба, М. Бучин дійшли до думки, що саме від ставлення і сприйняття виборцями політичної системи суспільства і конкретних механізмів та особливостей виборчої кампанії значною мірою залежить рівень електоральної активності громадян. Абсентеїзму сприяють низький рівень політичної культури, нездатність впливати на прийняття політичних рішень у вищих ешелонах влади, неможливість задовольнити власні цінності та потреби, високий рівень недовіри виборців до політичних інститутів [3].

Політологи Ю. Б. Ключковський вважає, що виборча система має сприйматися суспільством як об'єктивна і справедлива. Тоді громадяни відчують можливість реалізації потенціалу політичної участі. Звісно, що яку б раціональну виборчу систему не було сконструйовано, суспільство схильне вважати, що вона спрямована на маніпулювання волею народу [4].

Пересічний українець, на думку українського фахівця з політичної участі Г. О. Мазура, характеризується відсутністю таких індикаторів політичної участі, як суб'єктивна впевненість в ефективності колективних дій, почуття громадянської відповідальності та політичної довіри [5].

Постановка проблеми. Ми виходимо з того, що соціум утворений з певної множини спільностей, що знаходяться між собою і суспільством у різноманітних відношеннях, які можуть виражатись по-різному [6, с. 313]. Базою для такого осмислення суспільства, як відомо, виступає давньогрецька класика. Давньогрецькі мислителі Геродот, Фукідид, Платон, Арістотель та інші осмислювали суспільні проблеми порівнюючи різні суспільства, історичні епохи та ситуації.

Американський політолог М. Ліпсет сформулював в останній третині ХХ ст. фундаментальну теорію політичної участі громадян. Він обгрунтував гіпотезу,

що «чим вищий рівень економічного розвитку країни, тим більшими стають можливості демократичної участі громадян у ній». Вчений виділив також і низку факторів, що сприяють демократичному розвитку: підйом сфери освіти, прогрес у сфері масових комунікацій, індустріалізацію, урбанізацію. Згідно, до даної теорії, демократія становить собою таку політичну систему, у якій постійно існують нормативно-правові можливості зміни політичних еліт. Крім того, важливими передумовами політичної участі виступають: 1) схильність більшості громадян до демократичної організації свого життя; 2) наявність політичних лідерів з різними ідеологічними орієнтаціями та програмами; 3) легітимна опозиція, що конкурує з провладними лідерами; 4) ефективне виборче законодавство [7]. Отже, доцільно дослідити проблеми політичної участі в Україні на основі теорії М. Ліпсета з урахуванням досвіду парламентських виборів.

Мета статті: дослідити рівень політичної участі громадян України на основі результатів парламентських виборів та інших важливих для розвитку демократичних інституцій факторів: урбанізації, наявності дієвого виборчого законодавства, ролі опозиції і т.д.

Одразу зазначимо, що щодо урбанізації – однієї з важливих умов досягнення демократичної участі громадян, доцільно навести коментар В. В. Засадко: «До визначальних тенденцій урбанізації відноситься захитання темпів приросту міського населення... Важливо зазначити, що урбанізаційні процеси чутливі до економічних шоків. Так, світова економічна криза 1997–1998 рр. призвела до значного безробіття у багатьох країнах світу, особливо у міста, що негативно відобразилося на темпах приросту міського населення. В Україні цей період відбулася масштабна хвиля еміграції, що розпочалася в 90-х роках ХХ ст. Це поглибило демографічну кризу і відобразилося у скороченні кількості населення країни загалом та кількості міського населення зокрема. До сьогодні збереглася тенденція скорочення, а не приросту міського населення в Україні... Така ситуація буде спостерігатися і в наступні кілька десятиліття [8].

На жаль, на сьогоднішній день в Україні не існує статистичного виміру громадської підтримки демократичних ідей. Однак, події 2014–2016 рр., коли широкі народні маси підтримали ідеали Майдану, свідчать про серйозну прихильність громадян нашої держави до ліберальної ідеології. Для ефективного проведення державної політики необхідним є подальше закріплення і розвиток демократичних основ Української державності, яка у своєму розвитку має орієнтуватися на впровадження та реалізацію кращих моделей світової демократії і, водночас, відповідати історичним державно-правовим і національно-культурним традиціям Українського народу [9].

Проблема наявності політичних лідерів з різними ідеологічними уподобаннями та несхожими програмами в сучасній Україні постала дуже гостро. Вищі щаблі політичної влади займають все ті ж самі особи, які входили до владних структур ще з початку ХХ ст. Даний факт свідчить про реалізацію відомого політологам закону Р. Міхельса – так званого «залізного закону еліт».

Група українських політологів проаналізувала роль політичної опозиції в Україні і дійшла до невтішного висновку: «Уразливим місцем демократії є також

відсутність важелів впливу на владу, оскільки опозиція, експерти і громадяни практично відсторонені від процесу розробки та прийняття владних рішень» [10, с. 474].

Авторитетну думку щодо ефективності виборчого законодавства України висловила Н. В. Богашева: «Нормативне регулювання складання та уточнення списків виборців, строків та порядку формування виборчих комісій, висування та реєстрації кандидатів, проведення передвиборної агітації, фінансування виборів, підготовки і проведення голосування виборців, підрахунку голосів та встановлення результатів виборів, тобто тих процедур, які однакові або дуже близькі за своїм змістом для усіх типів виборів, регулюються у різних виборчих законах по-різному. Причина цього часто полягає в тому, що прийняття нових виборчих законів (чи внесення змін до різних законів) відбувається у різний час, часто різними складами Верховної Ради України, і, таким чином, несе на собі відбиток не лише різного розуміння відповідних проблем, але й поточної політичної кон'юнктури» [11, с. 33]. Отже, можна констатувати, що продуманий механізм реформування виборчого законодавства на сьогоднішній день в Україні відсутній.

Ми вважаємо, що на даному етапі розвитку політичної системи України важливі політичні та юридичні наслідки за певних обставин спричиняє саме абстенізм. Адже, якщо в голосуванні взяла участь лише мінімальна кількість виборців, деформується сам процес формування державних інститутів, їх легітимність та порушується конституційний принцип народовладдя. За таких обставин програє не тільки демократія, її політико-правові устої, а й значною мірою самі виборці, які своєю пасивною поведінкою не бажають безпосередньо впливати на політичні процеси суспільства, особисто брати на себе тягар відповідальності за формування владних інститутів [12, с. 66].

Парламентські вибори є відображенням політичних процесів, що відбуваються у тій чи іншій країні. Кожні такі вибори є черговим етапом її політичного розвитку, а тому становлять значний інтерес для політичної науки.

Спробуємо проаналізувати основні показники активності електорату під час парламентських виборів. Починаючи з 1994 р. і до 2007 р. вибори до Верховної Ради України відбулися п'ять разів. Кожні з них містили нові етапи значних перетворень у політичній системі та віддзеркалювали окремі елементи процесу демократизації в Україні.

Першими черговими виборами парламенту незалежної України стали Вибори до Верховної Ради України, що відбулися у березні 1994 р. Вони проходили за новим Законом, прийнятим 18 листопада 1993 р., згідно з яким вибори вважалися недійсними, якщо у них не взяла участі абсолютна більшість виборців округу, а за одного з кандидатів не проголосувала абсолютна більшість виборців, що взяла участь у голосуванні. У зв'язку з прийняттям у червні 1996 р. Конституції України настав якісно новий етап реформування виборчої системи. Конституція визначила як фундаментальний принцип організації державної влади вільні вибори, а носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні – народ як політичну спільність.

Вибори до Верховної Ради України, що відбулися у березні 1998 р., проходили за новим Законом

«Про вибори народних депутатів України» за змішаною (мажоритарно-пропорційною) системою. Уперше громадяни України обирали не тільки між окремими кандидатами у депутати (мажоритарна система відносної більшості), а й між політичними партіями та виборчими блоками у багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі на основі пропорційного представництва (серед тих, хто подолав 4% бар'єр). Змішана виборча система не привела до справжнього парламентаризму, бо не зупинила міграцію депутатів, не перетворила нардепів на законотворців, сприяла розширенню політичної корупції у Верховній Раді України.

Другі вибори Верховної Ради України за змішаною системою відбулися 31 березня 2002 р. в умовах гострої боротьби між пропрезидентськими силами і опозицією. За пропорційною системою перемогу одержали опозиційні до президента сили, які разом здобули 171 депутатський мандат, пропрезидентським силам вдалося одержати тільки 54. Такий результат фактично означав перемогу опозиції. Особливістю роботи Верховної Ради України 4-го скликання стала гостра боротьба, яка спостерігалася протягом усієї каденції як між пропрезидентською більшістю та опозицією, так і всередині обох політичних таборів [13, с. 109–110].

Виборам 2006 р., як відмічає Л. Бориславський, передувал міжвиборчий етап, який настав після президентських виборів 2004–2005 рр. Вони не мали аналогів за характером і масштабом зловживань і правопорушень на всіх етапах виборчого процесу. Фактично цього разу волевиявлення народу було задалегідь запрограмованим засобом викривлення політичного процесу. В результаті даних виборів політична криза охопила майже всі сторони суспільного та державного життя. Виборчий процес уже тоді почав «тонутися» в політичному процесі [14, с. 82].

Парламентські вибори 2012 р. як і всі попередні знову відбулися за новим законом. Закон про вибори був підтриманий 17 листопада 2011 року у Верховній Раді більшістю голосів. Законом була запроваджена змішана система виборів: 225 депутатів тепер обирали за закритими партійними списками, 225 – в одномандатних мажоритарних виборчих округах. Така норма суперечила рекомендаціям Венеціанської комісії, яка пропонувала запровадити вибори за відкритими партійними списками. Запровадження змішаної виборчої системи закритих списків з 5% виборчим бар'єром дало можливість на перемогу Партії регіонів.

Підсумки виборчої кампанії 2012 р. Ю. Остапеч оцінив так: «в Україні залишається надієвим цивілізований механізм оновлення вищого представницького органу влади відповідно до суспільних настроїв у державі, що є характерною ознакою так званої електоральної демократії. Проведені парламентські вибори 2012 р. основоположно не змінили пріоритетне розташування партійно-політичних сил» [15, с. 60–63].

Позачергові парламентські вибори, що відбулися в Україні, 26 жовтня 2014 р. ознаменувалися широким застосуванням маніпулятивних технологій. Громадськість висунула політичним партіям вимогу опублікувати фінансові декларації та автобіографії своїх кандидатів, а також відзвітувати про доходи та витрати виборчих фондів [16, с. 104–105]. В цілому вибори пройшли в

демократичний спосіб, що було відмічено відповідними заявами політиків ЄС та інших регіонів світу.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, ми провели короткий аналіз парламентських виборів в Україні, а також інших факторів, котрі впливають на розширення політичної участі громадян за теорією М. Ліпсета: урбанізаційні процеси, розповсюдження демократичних ідей в суспільстві, наявність ефективного виборчого законодавства та конструктивну діяльність опозиції. На нашу думку, урбанізація в нашій носить досить суперечливий характер. Вона не корелює з економічним підйомом і не може бути зарахована у якості фактора, що серйозно впливає на процес розширення політичної участі. Другий фактор – розповсюдження демократичних уподобань громадян усе більше діє на політичну ситуацію в країні. Населення в цьому ракурсі стає все більш обізнаним, активним, задіяним. Щоправда треба відмітити парадоксальну роль активізації цього фактора, яку відіграю медіа. ЗМІ зайняли в Україні місце головного інструмента комунікації між владою та суспільством. Вони з одного боку виступають у ролі медіатора між державою та суспільством, а з іншого – пришвидшують демократизацію. На жаль, доводиться констатувати, що в Україні відсутнє ефективне виборче законодавство, яке б дозволило громадянам ефективно впливати на політичний курс держави, боротися зі зловживаннями під час виборів. В той же час слід відмітити відсутність умов для конструктивної діяльності опозиції. Її парадоксальна роль в українському суспільстві має стати предметом серйозних політологічних досліджень. Звернемо лише увагу на те, що опозиція не маючи реальних важелів впливу на уряд нерідко демонструє на парламентських виборах чудові результати, а іноді й перемагає. Після цього зазвичай відбувається переформатування політичної системи, яке не призводить до серйозного розширення демократичної участі громадян. Політичні процеси, що відбуваються в Україні можуть свідчити про коливальне руху до авторитарної моделі політичного режиму. Однак дана гіпотеза повинна бути уточнена і перевірена в подальших дослідженнях.

Список використаних джерел

1. Климчук В. Політична участь громадян України як вияв антропологічного виміру свободи / Василь Климчук // Політ. менеджмент. – 2012. – №4/5. – С.72–80.
2. Савков А. П. Забезпечення та реалізація виборчих прав громадян України як передумова розвитку їх творчого потенціалу / А. П. Савков // Актуальні питання державного управління: зб. наук. пр. ОРІДУ НАДУ. Одеса: ОРІДУ НАДУ. – 2008. – №4 (36). – С.92–98.
3. Кулеба О., Бучин М. Абсентеїзм як форма низької політичної участі / О. Кулеба, М. Бучин // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку: Зб. наук. пр. – Львів, 2008. – Вип.23. – С.98–102.
4. Ключковський Ю. Б. Виборчі системи та українське виборче законодавство: монографія / Ю. Б. Ключковський. – К.: Час Друку, 2011. – 132 с.
5. Мазур О. Г. Політична участь в Україні: сучасна характеристика і тенденції реалізації / О. Г. Мазур // Грані. – 2014. – №5. – С.177–181.
6. Философский энциклопедический словарь. – М.: ИНФРА–М, 2006. – 576 с.
7. Липсет М. Политический человек: социальные основания политики [пер. с англ. Е. Г. Генделя и др.] / Мартин Липсет. – М.: Мысль, 2016. – 612 с.
8. Засадко В. В. Урбанізаційні тенденції в Україні в контексті загроз економічній безпеці / В. В. Засадко // Стратегія розвитку України. – 2016. – №1. – С.124–129.
9. Ворона П. В. Передвиборчі програми політичних партій: сучасний етап розвитку громадянського суспільства / П. В. Ворона // Актуальні проблеми державного управління. – 2008. – №2. – С.33–42.
10. Політична влада і опозиція в Україні: порівняльний аналіз із зарубіжними країнами [За заг. ред. Ф. М. Рудича]. – К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2016. – 488 с.
11. Богашева Н. В. Законодавче регулювання виборів в Україні: проблеми стабільності / Н. В. Богашева // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2014. – №2. – С.32–38.
12. Яворський В. Д. Принцип народовластия и абсентеизм / В. Д. Яворський // Проблеми законності: Респ. міжвідом. наук. зб. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2002. – Вип.52. – С.66–69.
13. Телуха С. В. Парламентські вибори незалежної України: порівняльний аналіз в контексті визначення оптимальної моделі / С. В. Телуха // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Сер. «Питання політології». – 2008. – №796 (11). – С.106–113.
14. Бориславський Л. Парламентські вибори–2006: недоліки і проблеми / Любомир Бориславський // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2006. – №2. – С.81–85.
15. Остапеч Ю. Регіональні особливості парламентських виборів 2012 року в Україні / Ю. Остапеч // Науковий вісник Ужгородського університету Політологія. Соціологія. Філософія. – Вип.214. – №17. – С.60–69.
16. Дроздик Л. А. Тренди політичної зовнішньої реклами під час позачергових парламентських виборів 2014 року в Україні / Л. А. Дроздик // Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації. – 2015. – №3. – С.104–108.

References

1. Klymonchuk V. Politychna uchast hromadian Ukrainy yak vyiv antropologichnoho vymiru svobody / Vasyl Klymonchuk // Polit. menedzhment. – 2012. – №4/5. – S.72–80.
2. Savkov A. P. Zabezpechennia ta realizatsiia vyborchykh prav hromadian Ukrainy yak peredumova rozvytku yikh tvorchoho potentsialu / A. P. Savkov // Aktualni pytannia derzhavnoho upravlinnia: zb. nauk. pr. ORIDU NADU. Odessa: ORIDU NADU. – 2008. – №4 (36). – S.92–98.
3. Kuleba O., Buchyn M. Absenteizm yak forma nyzkoi politychnoi uchasti / O. Kuleba, M. Buchyn // Ukrainka natsionalna ideia: realii ta perspektivy rozvytku: Zb. nauk. pr. – Lviv, 2008. – Vyp.23. – S.98–102.
4. Kliuchkovskiy Y. B. Vyborchii systemy ta ukrainske vyborche zakonodavstvo: monohrafiia / Y. B. Kliuchkovskiy. – K.: Chas Druku, 2011. – 132 s.
5. Mazur O. H. Politychna uchast v Ukraini: suchasna kharakterystyka i tendentsii realizatsii / O. H. Mazur // Hrani. – 2014. – №5. – S.177–181.
6. Filosofskiy entsiklopedicheskiy slovar. – M.: INFRA–M, 2006. – 576 s.
7. Lipset M. Politicheskiy chelovek: sotsialnye osnovaniya politiki [per. s angl. E. G. Gendelya i dr.] / Martin Lipset. – M.: Myisl, 2016. – 612 s.
8. Zasadko V. V. Urbanizatsiini tendentsii v Ukraini v konteksti zahroz ekonomichnii bezpetsi / V. V. Zasadko // Stratehiia rozvytku Ukrainy. – 2016. – №1. – S.124–129.
9. Vorona P. V. Peredyvorbchi prohramy politychnykh partii: suchasnyi etap rozvytku hromadianskoho suspilstva / P. V. Vorona // Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia. – 2008. – №2. – S.33–42.
10. Politychna vlada i opozytisia v Ukraini: porivnialnyi analiz iz zarubizhnymy krainamy [Za zah. red. F. M. Rudycha]. – K.: IPIEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy. – 2016. – 488 s.
11. Bohasheva N. V. Zakonodavche rehulivannia vyboriv v Ukraini: problemy stabilnosti / N. V. Bohasheva // Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2014. – №2. – S.32–38.
12. Ivorskiy V. D. Pryntsyp narodovlastiya y absenteizm / V. D. Yavorskiy // Problemy zakonnosti: Resp. mizhvidom. nauk. zb. – Kh.: Nats. yuryd. akad. Ukrainy, 2002. – Vyp.52. – S.66–69.
13. Telukha Y. V. Parlamentski vybory nezaleznoi Ukrainy: porivnialnyi analiz v konteksti vyznachennia optymalnoi modeli / Y. V. Telukha // Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu im.

V. N. Karazina. Ser. «Pytannia politolohii». – 2008. – №796 (11). – S.106–113.

14. Boryslavskiy L. Parlamentski vybory–2006: nedoliky i problemy / Liubomyr Boryslavskiy // Visnyk Tsentralnoi vyborchoi komisii. – 2006. – №2. – S.81–85.

15. Ostapets Y. Rehionalni osoblyvosti parlamentskykh vyboriv 2012 roku v Ukraini / Y. Ostapets // Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu Politolohiia. Sotsiolohiia. Filosofiia. – Vyp.214. – №17. – S.60–69.

16. Drozdyk L. A. Trendy politychnoi zovnishnoi reklamy pid chas pozacherhovyykh parlamentskykh vyboriv 2014 roku v Ukraini / L. A. Drozdyk // Derzhava ta rehiony. Serii: Sotsialni komunikatsii. – 2015. – №3. – S.104–108.

Osadcha I. A., advocate, Senior Lecturer, Department of Sociology, Philosophy and Law, Odessa National Academy of Food Technologies (Ukraine, Odessa), pravnica@ukr.net

Parliamentary elections in Ukraine: civil difficulties of political participation

The article presents a theoretical approach to the problem of expanding the political participation of Ukrainian citizens. This issue was considered in the perspective of parliamentary elections. The proposed approach provides the identification of the specifics of the development in democratic processes on the basis of taking into account the factors of the expansion public's participation, distinguished out by M. Lipset. They seem to be important conditions for the accumulation of a critical mass of democratization. The problem of democratic participation is considered in the article as a contradiction between the existing dynamics of political processes and effective progress towards building democracy in Ukraine. In the article the author scientifically substantiates the paradoxical role of the opposition, and also formulates the main conclusion – in the country there are not yet conducive conditions for a real increase of the political civil participation. Among the negative factors, the author identifies the contradictory nature of urbanization processes, which are combined with active migration. In addition, the lack of effective electoral legislation does not allow the society to transform the existing political system. However, the spread of democratic preferences of citizens increasingly affects the political situation in the country and gives hope for significant changes in the short term.

Keywords: political participation, parliamentary elections, opposition, spreading of democratic ideas.

* * *

УДК 339.922:32.01(477)

Petraszczuk A. O.,

magister nauk politycznych, Uniwersytet Warszawski,
Instytut nauk politycznych (Polska, Warszawa),
anatolij.petrashchuk@gmail.com

ANALIZA EUROINTEGRACYJNEGO WYBORU UKRAINY

Artykuł zawiera analizę eurointegracyjnej polityki Ukrainy w lata prezydentury W. F. Janukowycza (2010–2014). W obecnej chwili eurointegracja jest najbardziej ważnym zadaniem ukraińskiej polityki zagranicznej. Duża część prac przygotowawczych była zrobiona w latach 2010–2014. W drugiej części artykułu zostały przeanalizowane przyczyny europejskiego wyboru Ukrainy. Autor analizuje obiektywne oraz subiektywne przyczyny eurointegracji. W wynikach zostało stwierdzone, że orientacja geopolityczna państwa ukraińskiego bardzo zmieniła się w porównaniu z poprzednią orientacją (2010 roku).

Słowa kluczowe: eurointegracja, Ukraina, Janukowycz, wybór geopolityczny, eksport, import.

(стаття друкується мовою оригіналу)

Ukraińska eurointegracja ma długą historię. Jeszcze za czasów rządzenia prezydenta Leonida Krawczuka (1991–1994), ukraiński parlament przyjął ustawę «Główne kierunki polityki zagranicznej Ukrainy». Zgodnie z tekstem danej ustawy jednym z głównych celów polityki zagranicznej państwa ukraińskiego było nabycie pełnoprawnego członkostwa w Unii Europejskiej [1]. W 2004 roku Unia Europejska i Ukraina zaczęły współpracować w ramach

programu «Europejska Polityka Sąsiedztwa», który w 2009 roku został uzupełniony nowym programem «Partnerstwo Wschodnie». Ten program jest skierowany do sześciu państw Europy Wschodniej: Ukrainy, Białorusi, Armenii, Azerbejdżanu, Mołdawii oraz Gruzji. Partnerstwo Wschodnie ma na celu rozwój współpracy UE z wybranymi państwami, ale nie przewiduje ich ewentualnego przyszłego wejścia do Unii [2].

W obliczu zbliżających się wyborów Prezydenta Ukrainy 2010 roku Wiktor Janukowycz opublikował własny program przedwyborczy «Ukraina dla ludzi», w którym przedstawił między innymi priorytety swojej polityki zagranicznej: 1. Odnowienie przyjaznych stosunków z Rosją oraz państwami WNP. 2. Ustanowienie partnerstwa strategicznego z USA, UE, państwami «Wielkiej Dwudziestki».

Wyżej wymienione cele pokazują, iż W. F. Janukowycz starał się odrodzić politykę wielowektorowości, stosowaną przez prezydenta Leonida Kucznię. Dana polityka polegała na budowaniu dobrych stosunków ze wszystkimi partnerami, bez określania, który z nich jest najważniejszy dla Ukrainy. W okresie prezydentury L. D. Kuczmy Ukraina bilansowała między państwami zachodnimi (Unia Europejska i państwa NATO) oraz państwami byłego Związku Radzieckiego.

Po zwycięstwie W. F. Janukowycza w wyborach prezydenckich 2010 roku na Ukrainie było przyjęto ustawę «O zasadach polityki wewnętrznej i zagranicznej». Z tekstu ustawy wynika, iż głównymi priorytetami ukraińskiej polityki zagranicznej jest integracja europejska; polepszenie stosunków z Federacją Rosyjską; rozwój partnerstwa strategicznego ze Stanami Zjednoczonymi.

Wartym uwagi jest fakt, że prezydent W. F. Janukowycz udał się z pierwszą wizytą zagraniczną do Brukseli. W rozmowie z przewodniczącym Komisji Europejskiej Jose Manuelem Barroso ukraiński prezydent podkreślił, że końcowym celem ukraińskiej eurointegracji jest nabycie członkostwa w UE. Trzeba podkreślić, że zdaniem W. F. Janukowycza zbliżenie Ukrainy z Unią Europejską oraz przeprowadzenie reform mogły skonsolidować wokół siebie wszystkich ukraińskich obywateli. Na konferencji prasowej prezydent poinformował, że Kijów współpracuje z Brukselą w kwestiach wprowadzenia ruchu bezwizowego, stworzenia strefy wolnego handlu oraz zwalczania kryzysu gospodarczego na Ukrainie [3].

Zdaniem Rafała Tenerowicza, politologa z Uniwersytetu Warszawskiego, najważniejszym wydarzeniem jakie miało miejsce w relacjach Ukraina–UE w 2010 roku było przystąpienie Ukrainy do Europejskiej Wspólnoty Energetycznej, które miało miejsce 24 września 2010 roku. Przystąpienie do danej organizacji mogło zwiększyć zagraniczne inwestycje w energetyce Ukrainy. Według politologa do 2011 roku najbardziej ważnym aspektem relacji Ukrainy z UE pozostawało zakończenie negocjacji umowy stowarzyszeniowej i wchodzącego w jej skład porozumienie odnośnie strefy wolnego handlu [2].

Politolog z Uniwersytetu Bukowińskiego dr. Bostan S. I. uważa, że zbliżenie z UE mogło wzmocnić pozycję ukraińskiej władzy w zachodnich i centralnych regionach Ukrainy. Ewentualne przystąpienie Ukrainy do Euroazjatyckiej Unii Celnej skutkowałoby szybkim wzrostem gospodarczym (z związku z obniżeniem ceny ropy i gazu, które są importowane z Rosji). Z drugiej jednak strony potencjał ekonomiczny Unii Europejskiej jest o wiele większy niż potencjał państw Euroazjatyckiej Unii Celnej.